Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!

ЭҤСИЭЛИ

Нам улууһун хаһыата • 1935 сыл алтынньы 5 күнүгэр төрүттэммитэ

1999 с.
Олунньу
6
күнэ
субуота
№ 14-15 (8543)

Улуус дьаһалтатыгар

УЛУУУСКА ТЭРИЙЭР-ПРАВОВОЙ ФОРМАЛААХ ЮРИДИЧЕСКАЙ СИРЭЙДЭРИ УОННА БААҺЫНАЙ ХАҺААЙЫСТЫБАЛАРЫ ХАТТААН РЕГИСТРАЦИЯЛЫЫР ТУҺУНАН

Саха республикатын правительствотын 1998 с. сэтинньи 15 к. 533 №-дээх уурааҕын толоруу бэрээдэгинэн улуус тэрийэр-правовой формалаах юридическай сирэйдэрин уонна бааһынай хаһаайыстыбаларын билигин туттулла сылдьар сокуоҥҥа олоҕуран бэрээдэктиир сыалтан манныгы дьаһайабын:

1. Нэһилиэктэр дьаһалталарын баһылыктара, бары предприятиелар салайааччылара 1999 сыл кулун тутар 20 к. диэри болдьоххо тэрийэр-правовой формалаах юридическай сирэйдэри уонна бааһынай хаһаайыстыбалары туттулла сылдьар сокуоҥҥа олоҕуран хаттаан регистрациялыыр үлэни тэрийэн ыыталларыгар сорудахтыырга.
2. Агропромышленнай комплекс предприятиелара уонна бааһынай хаһаайыстыбалар правовой статустара уларыйыыларын регистрациялаталларыгар хомуур үбүн төлөөһүнтэн босхолоноллор.
3. Нэһилиэктэр дьаһалталарын баһылыктара юридическай сирэйдэри уонна бааһынай хаһаайыстыбалары хаттаан регистрациялааһын туһунан информацияны улуус дьаһалтатыгар нэдиэлэ ахсын түһэриэхтээхтэр, 1999 сыл муус устар 1 күнүгэр диэри болдьоххо Гражданскай Кодекс нуормаларыгар сөп түбэһиннэрэн ыытыллыбыт хаттаан регистрация туһунан отчуоту түһэрэр эбээһинэстээхтэр.
4. Бу дьаһал туолуутун хонтуруоллааһыны улуус баһылыгын солб. А.А. Бочкаревка сүктэрэбин.

Нам улууһун баһылыга А.Н. ЯДРЕЕВ

СПЕЦИАЛИСТ БЫҺААРАР

Рынок усулуобуйатыгар сөп түбэһиннэрэн билигин хас биирдии тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын оҥорон таһаараачча бас билии форматын талан ыларыгар үгүс түгэннэргэ бааһынай хаһаайыстыбатын ордорор. Ол эрээри тэрилтэни салайар опыта кыра буолан уонна информация ситэ тиийбэтинэн араас нормативнай-правовой докумуоннар көрдөбүллэрин тутуспаттара үгүс. Ол курдук, Российскай Федерация саҥа Гражданскай Кодексатыгар сөп түбэһиннэрэн бары хаһаайыстыбалар уонна тэрилтэлэр хаттаан регистрацияны барыылара үгүс улуустарга наһаа бытааннык барар.

Бу сорук туолуута улуустааҕы тыа хаһаайыстыбаларын управленияларын бары специалистара өйдөтөр, быһаарар үлэни хайдах ыыталларыттан улахан тутулуктаах. Билиҥҥи туругунан республика үрдүнэн барыта 1425 хаһаайыстыба, тэрилтэ хаттаан регистрацияны барда. Тыа хаһаайыстыбатын уонна соҕотуопкатын министерствотын специалистара этэллэринэн, чуолаан бааһынай хаһаайыстыбалара хаттаан регистрацияны бараргa тиэтэйбэттэр. Онон Кэбээйи, Ньурба, Үөһэ Бүлүү, Хаҥалас уонна Якутскай куорат тыа хаһаайыстыбаларын управлениелара тэрийэр, өйдөтөр үлэни ситэтэ суох ыыталлара көстөр. Үгүс нэһилиэктэргэ сылдьан үлэһиттэри кытары кэпсэттэххэ, кинилэр хаттаан регистрацияны ыытыы түмүгэр бааһынай хаһаайыстыбалара, общиналар суох буолалларын курдук саныылларын этэллэр уонна предпринимателлэри кытары тэҥнэһэн нолуокка сүүйтэриилээх тахсар курдук саныыллар. Бу сыыһа өйдөбүл. Хаттаан регистрацияны барыы бааһынайдары, общиналары ыһыы, эбэтэр суох оҥоруу буолбатах. Ол курдук бааһынай хаһаайыстыбалара, общиналар юридическэй сирэй буолбат буоллахтарына ааттара оннуларынан хаалар, ол оннугар хаһаайыстыба баһылыгын статуһа биирдиилээн (индивидуальнай) предпринимател статуһугар тэҥнэнэр. Кинилэр тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын оҥорон таһаараачыларга көрүллэр бары чэпчэтиилэринэн толору туһанар бырааптаналлар.

Онтон бааһынай хаһаайыстыбалар, общиналар юридическай сирэй буолар түбэлтэлэригэр РФ Гражданскай Кодексатыгар көрүллэр хаһаайыстыба саҥа көрүҥнэрин талан ылыахтаахтар. Манна ордук табыгастаах тэрээһининэн производственнай кооператив буолуон сөп. Кооперативы биирдиилээн дьон эбэтэр хас да бааһынай хаһаайыстыбалар кыттыһан тэрийэллэр.

Тыа хаһаайыстыбатын уонна соҕотуопкатын министерствотын специалистара хаттаан регистрацияны ыытыыга анаан улуустардааҕы управлениеларга, биирдиилээн бааһынайдарга, салайааччыларга элбэх ахсааннаах быһаарыылары, анал таһаарыылары оҥорон тарҕаттылар. Онон методическай материал баар диэххэ сөп. Бааһынай хаһаайыстыбалара, агрофирмалар, совхозтар, общиналар, коллетивнай предприятиелар салайааччылара хаттаан регистрацияны суһаллык баралларa ирдэниллэр. Манна биир сүрүн кутталлаах балаһыанньаны бэлиэтиир тоҕоостоох дии саныыбын. Ол курдук, анал сокуоннарга көрүллүбүт кэмҥэ хаттаан регистрацияламматах хаһаайыстыбалар, тэрилтэлэр тэрээһин (учредительнай) докумуоннара дьиҥэ суоҕунан ааҕыллаллар.

Кэлэр ыйга тыа хаһаайыстыбатын уонна соҕотуопкатын министерствота хаттаан регистрацияны ыытыы тэрээһинин боппуруостарын уонна бу хайысхаҕа үлэ хаамыытын туһунан тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начальниктарын отчуоттарын истэр, дьүүллэһэр былааннаах. Ол эрээри хаттаан регистрацияны барыыга бастатан туран хас биирдии хаһаайыстыба салайааччылара эппиэтинэстээх уонна интэриэстээх буолуохтаахтар.

Максим ГАВРИЛЬЕВ

Нэһилиэктэр баһылыктарын отчуоттара

ОЛОХ ЫАРАХАНЫН НОРУОТ БИЛЭР БУОЛБУТ

Улуус киинэ Нам селотун дьаһалтатын ааспыт сыллааҕы отчуотун баһылык **Д.П. Корякин** туруорда. Норуот айымньытын уонна сынньалаҥын киинигэр регистрация түмүгэ көрдөрөрүнэн 109 олохтоох кэлбит.

Дьаһалта ааспыт сыллааҕы үлэтин хаһыакка хаста да сырдаппыт буолан, ыытыллыбыт үлэ туһунан отчуоту тумнан, отчуот сүнньүнэн кэпсэтиилэргэ тохтуохпут.

Үгэс курдук чаас кэриҥэ уһаабыт дакылаат кэнниттэн боппуруостаһыы буолла. Маныаха олохтоохтор бэйэлэрэ ыарырҕатар, бэйэлэригэр интэриэстээх боппуруостары биэрэ сатаатылар. Үгүс дьон айылҕа гаһын киллэрии, суолу-ииһи, уулуссалары оҥоруу, водопровод уутун эрдэ биэрии, ону тэҥэ атын уулуссаларга туруорсуу, 16 квартиралаах дьиэ тутуутугар харчынан кыттыспыт дьоннор бу объект хаһан үлэҕэ киирэрин туоһулаһыылара, общественнай бэрээдэк боппуруоһа, олорор дьиэлэргэ арыгылааһыны уонна арыгыны атыылааһыны уодьуганныырга туох үлэ ыытыллара, дьэллик ыт уулуссаҕа наһаа элбээбитин аччатыыга о.д.а. сыһыаннаах боппуруостар бэрилиннилэр. Итиниэхэ баһылык Д.П. Корякин, кини солбуйааччыта Т.А. Кондратьева, улуус дьаһалтатын управлениеларын эппиэттээх үлэһиттэрэ, Нам селотун тэрилтэлэрин салайааччылара уонна специалистара толору эппиэттэри биэрдилэр.

Бастакынан тыл ылбыт **В.А. Колесов** отчуот олус толорутук, киһи астынар гына оҥоһуллубутун хайҕаата. Улуус киинин уулуссаларыгар сыл аайы олохсуйан хаалар уулар, бадарааннар үгүс проблеманы үөскэтэллэринэн, итилэри утары анал программа ылан үлэлиири туруоруста. Мэччирэҥ суох буолан чааһынайдар сүөһүлэрэ помуойаны кирэрин, иһэр уута суох буолан сытыйбыт чалбахтан уулуурун тустарынан эттэ итиэннэ кэпсэтэн быраҕыллыбыт сайылыктарга отордооһуну тэрийэр хайдах буолуой диэн эттэ. Итини тэҥэ кини ветераннар кэлэн түмсэр дьиэлэрин тутан ыһыахха дылы бүтэрэр баҕалааҕын, онуоха тэрилтэлэр уонна биирдиилээн пенсионердар активнай кыттыыны ылан көмөлөһөллөрүгэр ыҥырда. Түмүгэр кини село дьаһалтатын үлэтин үчүгэй ортонон сыаналаата уонна «өссө да үчүгэйдик үлэлиэх дьоннору бырааһынньык элбэҕэ атахтаата» диэн эттэ.

Нам селотун участковайа **Р.Д. Ефремов** бэйэтин этиитигэр бу мунньахха үлэтэ суохтар уонна буруйдаахтар, сэмэлээхтэр суохтар, кинилэр бааллара буоллар мунньах хайысхата адьас атыннык барыа этэ диэтэ. Участковай саныырынан уоруу элбээбитигэр дьиэлэр уонна маҕаһыыннар мөлтөх тутуулаахтара, көрүүлээхтэрэ «көмө» буолар эбит. Буруйу оҥоруу сүрүн төрүөтүнэн арыгы буолар, - диир кини. Үлэтэ суох дьоннор күннээҕи түбүктэринэн арыгы көрдөөһүнэ уонна арыгылааһын буолар. Арыгы булар инниттэн уоруугa тиийэллэр. Төһө да буруй 1997 сыллааҕар аҕыйаабытын иннигэр, дьиҥинэн, бытархай күлүгээннээһин иһин 240 киһи түбэспитэ элбэҕи этэр. Билигин селоҕа кыһалаҥ үлэҕэ ууруллубут 28 киһи баар. 51 оҕо учуокка турар, онтон 11-рэ кыыс. Ааспыт сылга 52 оҕо арыгылаан түбэстэ. Уопсай дьиэлэргэ кэлин кэмҥэ дьиэ куортамнаһан олорооччулар элбээтилэр. Итилэр арыгылыыр квартираларга кубулуйдулар. Ол кистэл буолбатах. Арыгылааһын омсолоох дьайыытын уодьуганнааһыҥҥа бары бүттүүн күүспүтүн түмэн үлэлээтэхпитинэ эрэ олохпут тупсуо этэ диэтэ.

Пенсионерка **Т.П. Ильина** И. Винокуров уулуссатыгар үөскээбит күөл олорорго, доруобуйаҕа буортулааҕын туһунан эттэ. Билигин олорор Аммосов уулуссатынааҕы дьиэтин олбуорун аанын оҥорторору туруоруста.

«Ленагаз» тэрилтэ салайааччыта **Р.С. Шапошников** урукку өттүгэр сэбиэттэри кытта үлэлэһэ сылдьыбытым да билиҥҥи дьаһалта курдук газ киллэриитинэн дьарыктаммат этилэрэ, онон кэлин кэмҥэ Нам селотугар газтааһын тэтимнээхтик барыытын олохтоох дьаһалта үлэтин үчүгэйинэн бэлиэтээтэ. Итини тэҥэ кини 27 квартиралаах дьиэҕэ тоҕо газ киирэ илигин быһаарда. Тутар тэрилтэ газ киириитин иһин докумуону толорторботоҕун түмүгэр бу дьиэ олохтоохторо баччааҥҥа диэри гаһа суох олороллор диэтэ.

Н.Н. Пестряков бэйэтин этиитигэр село сүөһүлээх ыаллара улахан эрэйи көрөллөрүн аҕынна. Итини тэҥэ кэлин кэмҥэ дьон наһаа арыгылыырын, урукку өттүгэр бэркэ биһирэнэр табаарыстыы суут үлэтин сөргүтэри туруоруста. Сүөһү уорааччылар бэркэ улааттаҕына кыһалаҥ үлэҕэ түбэһэллэриттэн бэркиһиирин эттэ. Арыгылыыр оскуола оҕолорун оскуола иһигэр дьүүллээһин диэн баар дуу, суох дуу? Оскуолалар салалталара, учууталлар тоҕо манньык түбэлтэни аахайбакка хааллараллары диэн муҥатыйда. Арыгылааһыны уонна уорууну, уопсайынан бэрээдэги кэһиини, аҥардас милицияҕа соҥнуур сыыһатын, маныаха общественность бүттүүнэ турунара наадатын эттэ.

Пенсионерка **М.М. Винокурова** село иһигэр кольцевой автобус сырыытын олохтууру туруоруста.

Н.Н. Тимофеева Октябрьскай уулуссаҕа тутуллан испит оҕо комбинатын дьиэтигэр сайыҥҥы өттүгэр сүөһү наһаа мустарын, саас, күһүн оҕолор иһирдьэнэн-таһырдьанан киирэ-тахса оонньуулларын, ол түмүгэр оһоллоноллорун, бу тутууну алдьатан эрэллэрин туһунан эттэ. Итинэн сибээстээн село дьаһалтата бу объегы көрөрүгэр-истэригэр, дьаһал ыларыгар модьуйда. Водопроводунан ууну туһанааччылар өҥө иһин төлөбүрү төлөөбөттөрүгэр уонна маныаха дьаһалта көмөлөһөрүгэр этии киллэрдэ. В.А. Кренев сүүрэн-көтөн улаханнык үлэлэһэрин хайҕаата. Итини тэҥэ арыгылыыр уонна буруйу оҥорор оҕолор иһин төрөппүттэр эппиэтинэскэ тардыллалларын туруоруста.

Медик **А.Д. Петров** селоҕа мэччирэҥ суоҕунан Омоллооску уонна Маҥхааһай арыыларын мэччирэҥҥэ биэрэр боппуруоһу үөрэтэри туруоруста. Итини тэҥэ кини поликлиникаҕа саҥа дьиэни буларга село дьаһалтата болҕомтотун туһаайарыгар ыҥырда. Нам селотугар, диир кини, ааспыт сылга 64 киһи өлбүтүттэн 14-дэ оҕо, 5 киһи тоҥон, 4 киһи ыйанан, 4 киһи ууга, 1 киһи угаардаан, 1 киһи уокка былдьанан о.д.а. өлбүттэрин этэн туран, арыгылааһыны утары күүскэ охсуһарга ыҥырда. Үлэлиир кабинета тымныы буолан быйыл кыһын кэппит сонун уста илигин туһунан эттэ. Паара суох баанньык сыаната 20 солк. сыаналааҕын бэркиһиир, оттон Аппааны баанньыга паардаах, телевизордаах эрээри сыаната 10 солк. Аппааныларга үгүс киһи сылдьар, онон село баанньыгын сыанатын 10 солк. диэри түһэрдэххэ дьон сылдьыыта элбиэ, харчы да кииритэ көбүччү буолуо этэ диэтэ.

Ф.К. Протопопов сайыҥҥы өттүгэр селоҕа 3-4 киһилээх бостууктар биригээдэлэрин тэрийэн, чааһынайдар сүөһүлэрин кинилэргэ туттарары туруоруста, бостууктар хамнастарын сүөһүлээхтэр төлүөхтэрин сөп диэн эттэ. Итини тэҥэ кини водопроводунан ууну биэриини саас бэс ыйын саҥатыгар саҕалыахха диэн этии киллэрдэ. Милиция үлэһиттэрэ, диир кини, арыгыһыты үлэлиир тэрилтэтигэр тутан илдьэн килиэйдэтэр ньыманы тутталларыгар сүбэлээтэ.

Р.Е. Окороков бэйэтин тэрилтэтэ село дьаһалтатыгар толорбут үлэлэрин иһин төлөбүрү уһаппакка оҥороллоругар баҕа санаатын эттэ. Итини тэҥэ кини кырдьаҕастар дьиэлэрин тутууга көмөлөһөргө бэлэмин, ДНД-га өрүү тахсалларын аҕынна. Маны таһынан сир нолуогун төлөбүрүн бэрээдэктииллэригэр көрдөстө.

С.Н. Иванов оҕолор буруйу оҥорууларыгар тохтоото. Урукку өттүгэр октябреноктар, пионердар диэн баар этилэрэ, диир кини, итилэри сөргүтүөххэ. Улахан дьон тылын оҕолор истибэттэр, ол оннугар оҕолор бииргэ үөрэнэр оҕолорун тылларын ордук истэллэр диэтэ. Итини тэҥэ селоҕа баар штакетниктары оскуолалар кылаастарыгар анал-анал сыһыартаан көрөллөрүгэр-харайалларыгар этии киллэрдэ.

Ити курдук атын да дьон улуус киинэ ыраас, бэрээдэктээх буоларын туһугар бэйэлэрин баҕаларын эттилэр. Түмүгэр дьаһалта үлэтин сыаналааһыҥҥа икки сыана киирдэ: «орто» уонна «үчүгэй». Элбэх куолас кыайбытынан дьаһалта ааспыт сыллааҕы отчуота ортонон сыаналанна. Олохтоохтор биир санаанан ылыммыт уураахтарыгар бүгүҥҥү мунньахха оҥоһуллубут критическэй этиилэр уонна баҕа санаалар түмүллэн, анал былаан оҥоһуллан эһиил баччаҕа туолалларын туһунан этиллэр.

Григорий ЭВЕРСТОВ

ИЛИН ЭҤЭР НЭҺИЛИЭКТЭРГЭ

«СҮГЭ ХОППОТОҔУН СҮБЭ КЫАЙАР»

II Хомустаах нэһилиэгэр 10 баа һынай хаһаайыстыбата баар. Олортон биирдэстэринэн «Соболоох» тэттик баа һынай хаһаайыстыба буолар.

- Оҕуруот аһын үүннэриитинэн, сылгы иитиитинэн дьарыктанабыт. Манна аҕыйах ыал паайбытын, сүөһүбүтүн-аспытын холбоон тэриммиппит. Быйыл 4 гаҕа хортуоппуй ыспыппыт, 6 гаҕа хаппыыста олордубуппут. Өлүү сирбитин холбоон, сайын устата 72 га сири оттоотубут, онтон 130 тн. оту ыллыбыт, - диир Анна Егоровна Протопопова. Кини хаһаайыстыба ааҕан-суоттаан үлэлиирин төһүүлээччи. Кэргэнэ Куприян Николаевич бу хаһаайыстыба салайааччыта, куоракка наадатыгар киирбит.

- Ааспыт 1998 сылга 200 тн. хаппыыстаны быстыбыт, 30 тн. хортуоппуйу хостоотубут. Бааларбытын «Сахапродсбыт» Суотту бөһүөлэгин Арыы-Тиитигэр аспыт базатыгар дуогабардаһан туттардыбыт. Ол эрээри бородууксуйабыт иһин төлөһүүбүтүн күн бүгүнүгэр диэри аахсыытын оҥоро илик. Үлэһиттэрбитигэр күһүҥҥү өттүгэр хамнастарын суотугар хаппыыстанан, хортуоппуйунан төлөһөбүт. Үлэһит аайы 5 куул хаппыыстаны, 5 куул хортуоппуйу көрбүппүт. Төһө кыалларынан харчынан эмиз биэрэ сатыыбыт. Онтубут ким хайдах үлэлээбитинэн көрүллэр. Ол курдук быйыл ортотунан 3-түү тыһ.солк. ааҕыстылар. Итилэри таһынан эмиз хамнас суотугар кыһын, саас хаһаайыстыбабыт үлэһиттэригэр оттук мастарын, муустарын, отторун босхо тиэйэбит. Бу ыарахан балаһыанньаҕа дьоммутун өйөөммүт бородууктанан биэрээччибит. Ол курдук үлэһиттэрбитигэр 2 куул саахар, 2 куул бурдук, сорохторго сливочнай арыынан төлөспүппүт.

Улуустааҕы тыа хаһаайыстыбатын управлениетын өттүттэн бизнес-былааммытыгар олоҕуран кредит бэрээдэгинэн ГСМ биэрэллэр, дотация суотугар целлофановай пленка, бородуукта, тоһоҕо, хаппыыста сиэмэтэ көрбүттэрэ. Оттон хортуоппуйбут сиэмэтин бэйэбит атыылаһан булуммуппут. Ол эрээри итиннэ көрүллэр солярка эҥин тиийбэт, ол иһин бэйэбит өрүс үрдүгэр олорорбут быһыытынан ааһар судноларт ан бартердаһаммыт ГСМ булунабыт, ол да иһин быстыбакка-ойдубакка, салҕанан олоробут. Быйыл кыра барыстаахпыт, нолуокпутун барытын төлөөн иһэбит, - диэн түмүктүүр Анна Егоровна.

Баа һынай хаһаайыстыба төһө да аҕыйах ахсааннаах үлэһиттээҕин иһин техника өттүнэн балайда туруктаах эбит. Ол курдук «КамАЗ» массыына, ДТ-75, икки МТЗ трактор, ГАЗ-53 уонна «Уаз» массыыналаахтар, бары сүүрэллэр. Биллэн турар манна элбэх уматык оросхуоттанара чуолкай.

- Былырыын 100-тан тахса мөл.солк. оросхуоттаммыппыт. ГСМ-ҥа, сиэмэ атыылаһыытыгар, пленка булунуутугар уонна да атыҥҥа элбэх харчы барбыта, онон ааҕан таһаардахха оҥорон таһаарбыппытыттан 30 да бырыһыанын хамнастаммат курдукпут. Быйыл да ыалдьар боппуруоспут батарыы этэ. Өрүс үҥүор олорор буоламмыт Дьокуускайга киллэрэн туттарыыга олус эрэйдэнэбит. Манна барытын Суотту паромунан таһарбыт, онтон онно уу харчынан төлөтөллөр. Хата быйыл тыа хаһаайыстыбатын министерствота бэркэ дьаһанан Суоттуга «Сахапродсбыт» оҕуруот аһын тутарын олохтообута бэрт этэ. Ол эрээри сурах хоту иһиттэххэ эмиз да эстэн эрэр курдуктар. Оччотугар биһиэхэ бородууксуйабыт иһин аахсыы оҥоһуллубатаҕына, хамнаһа суох хаалар кутталланабыт. Онно хаппыыстабытын киилэтин 2,5 солк. туппуттара. Мантан саатар 1-дии солкуобайынан ааҕан төлүүллэрэ буоллар. Дьиҥинэн харчы көрүллэн, хамнас утары аахсыллан иһэрэ буоллар, күнүстэри-түүннэри үлэлиир дьон өссө санаата кэлэн үлэлиэ этэ. Урут совхоз эрдэҕинээҕи кэмҥэ курдук үөһэттэн ыйыыга-кэрдиигэ үөрэммит өйбүтүттэн-санаабытыттан тэйэн, бары сүбэлэһэн үлэлиибит. Арыт мөккүһэбит уонна син балаһыанньаттан тахсар суол-иис булабыт, - диир хаһаайыстыба төһүү үлэһитэ, механизатор Ким Иванович Протопопов.

«Сүгэ хоппотоҕун сүбэ кыайар» диэн норуот өс хоһооно этэринии хаһаайыстыба хас биирдии үлэһитэ салайааччытыгар эрэ сонноообокко, сүбэлэһэн, биир санаанан сайдар суолу тобуларга кыһаллар эбит.

«Соболоохтор» Новгородов В.Н. салайар «Кылаан» баа һынай хаһаайыстыбатын кытта күүстэрин холбоон үлэлииллэр, хардары-тaары көмөлөсүһэллэр. Саҥа дьылга диэри кыттыһан 200-кэ тн. оту алаастан, арыыттан таһан бүтэрбиттэр. Мантан инньэ техникаларын көрүүгэ-истиигэ, өрөмүөннэһиҥҥэ ылсаары сылдьаллар.

«Соболоохтору» кытта кэпсэтиһиигэ биир сэргээбитим баар - оҕону үлэҕэ сыһыаран, харчы үгүс түбүктэн кэлэригэр үөрэтии уонна, биллэн турар, кыра эрдэхтэриттэн үлэлиир өйгө-санааҕа иитиилэрэ буолар. Кэпсээбиттэринэн бэйэлэрин оҕолоро да, кинилэр табаарыстара, атын да аймахтарыттан кэлэн үлэлэспиттэр сайын устата окко, оҕуруокка биирдии күҥҥэ 30-туу солкуобайга үлэлээбиттэр. Ол түмүгэр күһүҥҥү өттүгэр бу оҕолор ортотунан 1700 солк. аахсыбыттар, оттон үлэ күнүн көтүтүүтэ суохтар 2-лии тыһ.солк. ылбыттар. Ити курдук «Соболоох» баа һынай хаһаайыстыбата бэйэлэрин солбуктарыгар - ыччаттарыгар, оҕолоругар - кыһамньылаахтык сыһыаннаһаллар, үлэ үөрүйэҕин иҥэрэллэр.

Касьян ОЛЕСОВ.

Өрүс үҥуор сытар кытыы нэһилиэк Арбын туһунан оруобуна үс сыллааҕыта, 1996 сыл тохсунньутугар «Арбыннар арбы-сарбы буолбаттар» диэн ыстатыйаҕа суруйан турабын.

Бу үс сыл устата нэһилиэккэ туох уларыйыы таҕыста, төһө тубуста диэн соторутааҕыта эмиз Арбыҥҥа тахса сырыттым. Дьиэтэ-уота элбээбит, икки этээстээх дьиэлэр да ахсааннара аҕыйаҕа суох.

Билигин олохтоох дьаһалта баһылыгынан Корякин Савва Васильевич ананан үтүө суобастаахтык үлэлии-хамсыы сылдьар. Дьаһалта түөрт үлэһиттээх, кылаабынай специалист Жигальцова М.С., бухгалтердар Слепцова М.Г. уонна Бугаева Т.М. нэһилиэк үлэтин сүрүннээн олороллор.

Нэһилиэккэ уонтан тахса баа һынай хаһаайыстыба баар, үгүстэрэ сүөһү иитиитинэн дьарыктаналлар, «суолбут суоҕунан оҕуруот аһын олордуутунан дьарыктанар биһиэхэ барыһа суох, хаһан тиэйэн илдьэн атыылыахпытыгар диэри күн-дьыл ыраатар» дэһэллэр баа һынайдар. Буолуохтааҕын да курдук, нэһилиэк сис , кыахтаах ыалынан баа һынай хаһаайыстыба үлэһиттэрэ буолаллар. Биир оннук ыалынан «Өнөйө» хаһаайыстыба чилиэнэ Иванов С. Н. аҕа баһылыктаах дьиэ кэргэн буолар. Семен Николаевич бэйэтэ кочегардыыр, кэргэнэ Г.М. Иванова маҕаһыын сэбиэдиссэйэ. Үс оҕолоохтор, улахан уоллара армияҕа сулуспалыы сылдьар, кыра уоллара СГУ физическэй факультетын 1 курсугар, кыыстара Көбөкөҥҥө 10 кылааска үөрэнэллэр. Бэйэлэрин оҕолорун таһынан эдьиийдэрин икки оҕотун иитэн олороллор. .

Семен Николаевич хаһаайыстыбатын үлэтин уонна кыһалҕаларын туһунан бу курдук кэпсээтэ:

— «Өнөйө» баа һынай хаһаайыстыбабыт 1995 сыллаахха тэриллибитэ. Салайааччынан Бугаев Александр Анатольевич анаммыта. Бастаан үһүө буолан тэриийбиппит. Коллективнай предприятие ыһыллыбытын кэннэ хаһаайыстыбаҕа бэйэбин кытта уолаттарбын киллэрбитим.14 сүөһүлээх, ол иһигэр үс ыанар ынахтаах этибит. Сылын аайы 30-40 т от оттуубут. Бастакы сылларбытыгар транспорт, от охсор косилка өттүнэн ыарахаттары көрсүбүппүт. Билигин хаһаайыстыбабытыгар эмиз 14 сүөһүлээхпит, 36 га сир оттонор. КП эһиллиитигэр эргэ «Беларусь» трактор тиксибитэ, онон үлэлиибит, уматык чааһыгар ыарырҕатабыт. Дьаһалта өттүттэн уматыкка туох эмэ көмө баара буоллар диэн баҕалаахпыт да, уматыкка бэйэлэрэ эрэйдэнэллэр, кыайан аҕалбаттар.

Ордор оппутун батарбыт киһи диэн баҕа санаалаахпыт, ол кыаллыбат. Оҕуруот аһыттан сүрүн олордор аспыт хортуоппуй буолар, хаппыыстаны кыайан батарбат буолан олордо сатаабаппыт. Суолбутугар табыллыбат буолан оҥорон таһаарар бородууксуйабытын батарарга олус ыарахан. Онон сүөһү иитиитинэн эрэ дьарыктанарга тиийэбит, сүөһү иитиититинэн эрэ олоробут. Онно аһылыкпытыгар эмиз проблема үөскүүр, аҥардас отунан сүөһүнү төлөһүппэккин. Биһиги нэһилиэкпит баа һынай хаһаайыстыбаларын сүрүн дьарыктара эти оҥорон таһаарыы, 2-3 эрэ хаһаайыстыба хортуоппуй үүннэриитинэн дьарыктанар.

Техникабыт эстэн бүтэн эрэр, саппаас чааска харчы суох, хаһаайыстыбалар бэйэ-бэйэбититтэн көрдөһөн уларсабыт. Уопсайынан, биһиэхэ биир салайааччылаах баа һынай хаһаайыстыбалар ассоциацияларa тэриллэрэ буоллар, саатар бензин буларга көмөлөөх буолуо этэ уонна бородууксуйабытын батарарга кииниэнэн үлэлиэ этибит. Сылын аайы сааскы халаан уутугар элбэх сүөһүбүтүн ууга былдьатабыт, үрдүк сиргэ сайылык туттан сүөһүлэрбитин онно туруорарбыт буоллар ууга былдьаныа суох этилэр.

АРБЫҤҤА КЫАММАТ ЫАЛ АҔЫЙАХ

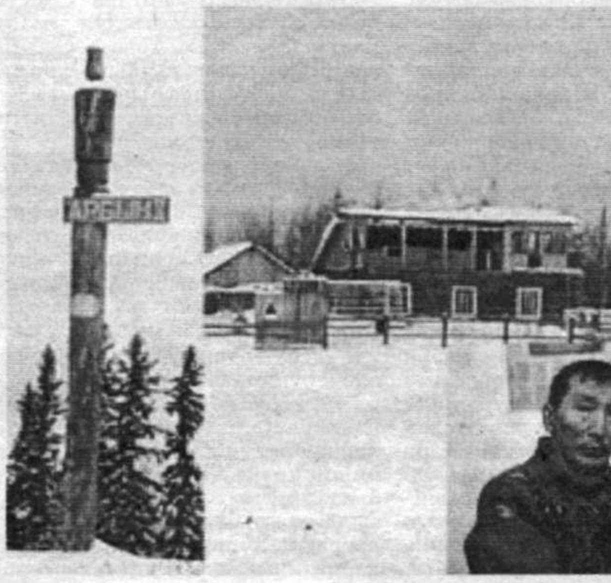
«Өнөйө» хаһаайыстыба чилиэнэ Иванов С.Н.

— Арбыҥҥа кыаммат ыал диэн тарбахха баттанар, бары сүөһүлээх-астаах буолан бэйэлэрин көрүнэн олороллор, арай элбэх оҕолоохтору кыамматтар ахсааннарыгар киллэриэххэ сөп, сүөһүтэ суох биир эрэ ыал баар, кырдьаҕастар, — диэн миигин арыаллыыр Мария Степановна билиһиннэрэр. Элбэх оҕолоох, бэйэлэрэ эмиз туспа кыһалҕалаах ыалга Ким Яков Тясновичтаахха ыалдьыттыыбыт. Дьиэ хаһаайына туптээх үлэтэ суох, билигин дьаһалтаҕа быстах кэмҥэ мас кэрдээччинэн үлэлиир, кэргэнэ Матрена Григорьевна оскуолаҕа остуорастыыр. 6 оҕолоохтор, онтон үһэ инбэлиит. Кыра кыыстара Акулина операцияланыахтаах этэ да, харчылара онно суох. Кыра да буоллар хаһаайыстыбалаахтар, оҕолорун онон аһатан олордохторо. Икки ыанар ынах, үс кыра сүөһү кыстаан тураллар, түөрт сүөһү ууга былдьанан быйыл идэһэлэрэ аҕыйаабыт. Маны таһынан биир ат баар, биир сылгылара эмиз ууга былдьаммыт. Быйыл бэйэлэрин оҕуруоттарыттан уонтан тахса куул хортуоппуй ылан үөрүүлэрэ үгүс, онон аһаан олоробут диэн хаһаайын кэпсиир. Харчы суох буолан чэй да, табах да атыыласпаттар.

Арбын кэрэ айылҕалаах сиргэ турар буолан, оҕону айылҕаны кытта алтыһыннаран иитэр-үөрэтэр ньыма үгүстүк туттуллар. Манна сүрүн оруолу оскуола ылар. Дирекcategory торынан Обутов Афанасий Афанасьевич хаһыс да сылын үлэлиир, завуч Степанова Александра Васильевна. Директоры иитэр үлэҕэ солбуйааччы Мария Васильевна Жиркова оскуолатын туһунан кэпсии тоһуйда:

— Оскуолабыт дьиэтэ урукку уопсай дьиэ, олус эргэ, суулар да кутталлаах. Орто уонна начальнай оскуола оҕолоро тус-туһунан дьиэлэргэ үөрэнэллэр. Сүрүн предметтэргэ учууталлар бааллар, арай музыка эҥин курдук предметтэргэ учуутал тиийбэт. Сылын аайы ууга барарбыт олус эрэйдээх, учебниктарбыт дэлби сытыйан сохорторун быраҕарга күһэлинниибит. Оскуолабыт чоҕунан оттуллар буолан ичигэс. Барыта 72 оҕо уонна 17 учуутал буолан эйэ-дэмнээхтик үлэлии олоробут. Оҕону личность быһыытынан сайыннаран, талаанын арыйан үлэлииргэ дьулуһабыт. Чөл өйдөөх-санаалаах, доруобай көлүөнэни иитиигэ болҕомто уурабыт. Онно саха норуотун үгэстэрин тутта сатыыбыт. Быйылгы сыл Оҕо уонна оҕо спордун сылынан биллэриллибитинэн, куруһуоктарбытын, иитэр-үөрэтэр да үлэбитин бу темаҕа аныыбыт, бу теманы чорбото сатыыбыт. Черчение, саха тылын, үҥкүү, французскай тыл, норуот ырыаларын, «Хозяюшка», прикладной искусство куруһуоктара былааннаахтык үлэлииллэр.

Олохтоох кулууппутун кытта ыкса сибээстэһэбит, ол курдук, быйылгыттан кулууп саалатын спортсаала оҥорон, физкультура уруоктара онно ыытыллаллар, оҕолор сүрдээҕин абыранныллар. Урут хаһан да буолбат волейбол, баскетбол, теннис, дуобат куруһуоктара тэриллэн үлэлээн эраллэр. Оскуола үлэтигэр нэһилиэнньэни, төрөппүттэри туһана сатыыбыт. Маҕаһыын сэбиэдиссэйэ Иванова Г.М. оскуола оҕолоругар анаан куруһуок ыытар. Нэһилиэк спортинструктора эмиз биһиэхэ куруук көмөлөһөр.

Оскуолабыт кыра буолан үөрэххэ кииририбит онно сөп түбэһэр, быйыл 5 оҕо бүтэрбититтэн 1 оҕо СГУ-га, 1 оҕо НПУ-га, икки УПК-ҕа үөрэнэ сылдьаллар. Быйыл эмиз 5 оҕо бүтэриэхтээх.

Учууталларбыт үгүстэрэ олохтоохтор, элбэх сыл үлэлээн кэлбит наставник учууталларбыт норуот үөрэҕириитин туйгуна М.С.Барамыгина, история учуутала У.П.Иванова, А.Е.Серкина, В.С.Колесова ааттарынан куруук киэн туттабыт.

Оскуола олоҕор ыарахаттар хаһан баҕар баар буолаллар, биһиги базабыт эргэтэ, улуус кииниттэн ыраах олорорбут сүрүн ыарахаттарбытынан буолаллар. Улууска ытыллар олимпиадаларга эҥин син кытта сатыыбыт эрээри транспорбыт суох буолан сороҕор барбакка хаалааччыбыт, чааһынайдары кэпсэтиһэбит. Оҕолорбут үөрэхтэригэр үчүгэйдэр, республика олимпиадатыгар тиийэ кыттыыллар, гимназияҕа, саха-французскай оскуолаҕа үөрэхтэрин салгыыллар.

Оскуола иһинэн үһүс сылын «Сайдыы» оҕо студията үлэлиир. Студияны Бугаева Айталина Васильевна баһылыыр-көһүүр. Манна редактор, дикторда р, операторда р дьон иннигэр телевизорынан саҥара, видеокамеранан уһула, бэйэлэрэ биэрии оҥоро үөрэнэллэр. Нэһилиэнньэ студия үлэтин астынар, оҕолорун экраҥҥа көрүөхтэрин баҕараллар, көмөлөһө сатыыллар эбит.

Арбыҥҥа оҕону иитэр-үөрэтэр тэрилтэлэртэн биирдэстэрэ — «Сир симэҕэ» диэн кэрэ ааттаах детсад. Сэбиэдиссэйинэн Людмила Егоровна Бугаева үлэлиир, детсадка барыта 12 үлэһит баар. 20 булкаас миэстэлээх. Детсад быйыл 40 сылын туолуохтаах. Дьиэтэ эргэ, сылын аайы уу ылан кэбиһэтэр, ол да буоллар өрөмүөн күүһүнэн турар. Быйыл сайын «Якутмебель» ОАО муостатын оҥорбут, 4 баҕана туруорбут. Иитээччилэр сүрүн болҕомтолорун экологияҕа ууралла р, «Мин айылҕа оҕотобун» диэн девиэстээх оҕону айылҕаҕа сыһыаран иитэллэр. Былырыын оскуолаҕа саҥа киирбит 13 оҕо үөрэхтэригэр 100 бырыһыан үчүгэйдэр. «Сир симэҕин» үлэһиттэрэ биир баҕа санаалаахтар—детсад саҥа дьиэтэ тутуллара буоллар диэн. Онно улуус дьаһалтатын өттүттэн көмө эрэйэллэр.

Нэһилиэнньэ доруобуйатын икки киһи араҥаччылыыр—фельдшерскай-акушерскай пуун сэбиэдиссэйэ, 15 сыл стажтаах фельдшер Захаров П.С. уонна 19 сыл үлэлээбит фельдшер Иванова Л.П. Хроническай ыарыылаах дьон олус элбэх, илии-атах ыарыыларынан ыалдьаллар диэн кэпсээтилэр. Дьон ыарыыларын сүрүн биричиинэтэ — олорор усулуобуйалара куһаҕана, витаминнаах ас тиийбэтэ, саас аайы нэһилиэги уу ылара. Сүрүн аһылыктара балык, эт буолан куртах, оһоҕос ыарыылаах дьон үгүс эбиттэр. Нэһилиэнньэ 100 бырыһыан тиистэрэ ыалдьар.

Ыарыы элбээһинин сүрүн биричиинэтэ—айылҕа киртийиитэ диэллэр, саас аайы кэлэр уу элбэх ыарыыны аҕалар, Дьокуускай куорат туох-баар куһаҕана барыта биһиэхэ кэлэр, быйыл бастаан кэлбит уу наһаа куһаҕан сыттаах этэ диэн кэпсииллэр. Моҕоохтоох киһи олус элбэх эбит, армияҕа барар кыахтаах биир да уол суох, бары хаан баттааһыннаахтар, онноо ҕор кыра оҕолор оннук ыалдьаллар. 1984 сылга диэри эрэ төрөөбүт оҕолор доруобай эбиттэр, онтон бэттэх төрөөбүттэр бары доруобуйалара айгыраабыт. 50-тан тахса саастаахтар колит, ревматизм, инсульт ыарыыларынан ордук ыалдьаллар. Куруук саппыкынан сылдьар, иһэр уулара кирдээх буолан үгүстүк ыалдьаллар, быйыл уу кэлиэн иннинэ ыраас уу хаһаанан дезинтерияҕа хаптарбатахтар. Улуус кииниттэн ыраах олорор, транспорт суох буолан ордук күһүн, саас дьон таҥара эрэ көмөтүнэн тыыннаах хаалаллар диэн фельдшердар өрө тыыналлар.

Эмп сыаната ыарахан буолан нэһилиэнньэ айылҕа биэрэр эмтэринэн—үөһүнэн, сыанан, отунан маһынан эмтэнэр. ФАП үс сытар миэстэлээх эрээри дьон балыыһаҕа сыппаттар, дьиэлэриттэн сылдьан эмтэнэллэр. Быйыл туберкулез ыарыылаах дьон элбээбит, онон киин балыыһаттан кэлэн флюорограммаҕа түһэрэн бараллара буоллар диэн баҕа санаалаахтар, ону таһынан врачтар кэлэн хоно-өрүү сытан нэһилиэнньэни барытын хабан медицинсэй көрүү оҥороллоругар баҕараллар.

Арбыннар саамай киэн туттар сирдэрэ—кулууп. Сэбиэдиссэй-

(Бүтүүтүн 6 стр. көр)

ААҔААЧЧЫ — ХАҺЫАТ — ААҔААЧЧЫ

Киһи — киһиэхэ

КЫРДЬАҔАСТАРГА АХСААБАТ КЫҺАМНЬЫ

Улуустааҕы пенсионнай управление начальнига К.К. Ядрихинская тэрийиитинэн 1999 сылга үктэнэн баран, ылар пенсия суотугар бородуукта биэриитин саҕалаата. Бастакынан уочаракка суруппуттар бородуукталарын 1998 сыл атырдьах ыйын иннинээҕи сыананан ылан үөрүүлэрэ үксээтэ.

Дьиҥинэн ис-иһигэр киирдэххэ управление сүрүн үлэтин таһынан оҥоһуллар бу хос ноҕоруускa буолар. Управлениеҕа сүрдээх элбэх түбүгү аҕалар, сурук үлэтин туһунан эппэккэ туран, аҥардас кууллаах саахары, бурдугу төттөрү-таары таскайдааһын ыарахан, хара үлэ ахсааныгар киирсэр, итини аҕыйах үлэһиттээх тэрилтэҕэ оҥорор улахан түбүк. Бу буолар чахчы кырдьаҕастарга киһилии сыһыан, ахсаабат кыһамньы диэн.

Пенсионнай управление коллективын хас биирдии үлэһитигэр, чуолаан салайааччы К.К. Ядрихинскаяҕа «Эҥсиэли» хаһыат нөҥүө барҕа махталбытын тиэрдэбит уонна бука барыларыгар чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, дьиэ кэргэттэригэр дьолу-соргуну, үлэлэригэр ситиһиилэри ис сүрэхтэн баҕарабыт.

Т.П. ИЛЬИНА, А.Е. ТРУНИНА,
А.И. ОХЛОПКОВА, Т.И. ТРИФОНОВА,
Нам селотун пенсионердара.

ТАТЬЯНАЛАР ТҮМСҮҮЛЭРЭ

Түбэтээҕи культура дьиэтигэр Татьяналарга аналлаах «Татьяналар күннэрэ» тэриллэн ыытылынна. Түөлбэлэртэн 5 Татьяна кыттан туоххахханныкка дьоҕурдаахтарын көрдөрдүлэр.

Татьяна Алексеевна Сивцева — урукку сылларга детсад, кэлин ЛТЦ үлэһитэ, Татьяна Яковлевна Сивцева — уруккута өр сылларга дьаһалта кылаабынай бухгалтерынан үлэлээбитэ, Татьяна Петровна Бугаева — оскуола оҕолорун итии минньигэс аһынан аһатааччы повар, Татьяна Семеновна Дьяконова — дьааһыла оҕолорун тото-хана араас аһынан күндүлээччи повар, Татьяна Лазаревна Аммосова — өр сылларга балыыһа санитаркатынан үлэлээбитэ.

Үгүс мустубут дьон ытыс таһыныытынан доҕуһуолланан 6 түһүмэххэ бэйэлэрин дьоҕурдарын, талааннарын көрдөрдүлэр. Ол курдук минньигэс астаах хаһаайка буоларын көрдөрүү, ону көмүскээһин, бэйэ тикпит, баайбыт таҥастарын, киэһээҥи платье муодатын көрдөрүү, бэйэ айбыт айымньытын музыкальнай талааннарын, бүрүчүөскэлэрин көрдөрүүлэрэ, боппуруостарга уо.д.а. күрэс былдьастылар.

Кырдьык да биһиги нэһилиэк талба Татьйааналара бары да өттүттэн талааннаахтара көһүннэ. Үгүс оҥоһуктара, туттуулара-хаптыылара олохтоохтору сэҥээртэ, музыкальнай да талааннарын арыйыылара кэрэхсэннэ, түүлээхтэн араас муода бэргэһэлэрэ, хоруолугунан тикпит шубалара, баайыы, тигии таҥастара, уустаан-ураннаан оҥорбут паннолара, минньигэс араас бүлүүдэлэрэ уонна ону көмүскээһиннэрэ бары мустубуттар болҕомтолорун тарта.

Уһун эрийсиилээх күрэстэһии кэнниттэн 1-кы миэстэни Бугаева Татьяна Петровна, 2-с миэстэни Дьяконова Татьяна Семеновна, 3-с миэстэни Сивцева Татьяна Алексеевна ыллылар. Бары өйдөбүнньүк бэлэхтэри туттулар.

Түбэ нэһилиэгэр итинник кэрэхсэбиллээх биэчэрдэри культура үлэһиттэрэ директор Сивцева М.А., худрук Атласова С.Ю., Попов А.И. нэһилиэк тэрилтэлэрин, общественноһын, ыччаттарын түмэн бииргэ үлэлээһиннэрин түмүгэр ыытыллар. Нэһилиэк тэрилтэлэрэ кэлин кэмҥэ общественноһы кытта бииргэ түмсэн үлэлээһиннэрин киинэ культура дьиэтэ уонна хардары культура үлэтэ тэрилтэлэргэ өйөнөн сынньалаҥы, үлэни тэрээһиннээхтик ыытыы буоларын өйдөөтүлэр.

Розалия ЛУКИНА, Түбэ

СИҺИЛИИ БИЛСИЭХПИТИН БАҔАРАБЫТ

«Эҥсиэли» хаһыакка хаста да биогаһы туһаныы туһунан тахсыбыт матырыйааллары сиһилии билсэн туһаныыан баҕалаахтар элбэхтэр эрээри, саҥаны олоххо киллэрэртэн биллэрин курдук туттунааччы үксээтэ. Аҕыйах хонуктааҕыта телевизорга мэҥэ-хаҥаластар кыһыннары тутта туралларын туһунан кылгастык көрдөрөн ааспыттара да, биһиэхэ иккис программа наһаа мөлтөхтүк кэлэр буолан, элэс көрөн хааллыбыт.

Билигин дэриэбинэ дьоно үксэ чааһынай хотонноругар 10-лыы сүөһүлээхтэр, онон кыһыны быһа мунньуллубут ноһуом хайа курдук кыстанан турар. Билигин урукку курдук бааһынаҕа таһар да буоллахтарына, билэр эрэ дьонноруун, аймахтарын киэннэрин ыллахтарына да сөп. Онон ким хайдах гынан балбааҕын тиэйтэрэрэ тустаахха эмиэ кытаатан турар боппуруос. Уматык-оҕунуохтуур матырыйаал кэмчитинэн кэлии дьоҥҥо арыгыга батардахха улахан үөрүү буолар.

Биһиэхэ айылҕа гаһа кэлэр диилэр да, үпхарчы өттүнэн мөлтөх дьоҥҥо киллэртэрэр да уустуктардаах буолуо. Урукку совхоз эрдэххэ, манна толору механизациялаах комплекс хотоннор билигин иччитэхсийэн, туллара барыта тононон, ыһыллан-тоҕуллан тураахтыыллар. Ити хотоннору үлэлэтэн, көрөн-истэн, өрөмүөннээн олорбут специалистар билигин үлэтэ суох сылдьаллар.

Мин санаабар биогаһы туһаныы билиҥҥи кэмҥэ саамай көдьүүстээх буолуо этэ. Айылҕа гаһа кэлэр да түбэлтэтигэр, табыллар буоллаҕына бары өттүнэн барыстаах курдук. Итинэн сибээстээн мин хаһыат нөҥүө манныгы ыйытыахпын баҕарабын. Ким бу боппуруоһунан дьарыктанарый? Кимтэн сүбэ-ама ылыахха сөбүй? Нэһилиэктэргэ миэстэлэригэр кэлэн көрөн-истэн сүбэлиир ким баарый? Улуус дьаһалтатыгар манньык кэскиллээх боппуруоһунан дьарыктанааччы баар дуо?

Дмитрий АЗАРОВ.
Партизан.

ТАЛААҤҤА СҮГҮРҮЙҮҮ

Сивцев Ефрем Степанович-Таллан Бүрэ 90 сааһын туолуутунан сибээстээн бу күннэргэ суруйааччы Таллан туһунан Нам кииниттэн саҕалаан нэһилиэктэргэ тиийэ кини айымньыларын тула кэпсэтиилэр, ахтыылар буолуталаатылар. Ити киэн туттар улахан киһибитин ахтансанаан ааһартан биһиги эмиэ хаалсыбатыбыт.

Хамаҕатта кулууба уонна библиотеката кыттыһан Таллан Бүрэҕэ анаммыт литературнай биэчэри ыыттылар. Маны библиотека сэбиэдиссэйэ Ольга Петровна Емельянова аста. Кини Ефрем Степанович олоҕун сиһилии кэпсээтэ. Поэт айымньыларыттан ааҕыталаата. Салгыы Е.С. Сивцевы билэр, биирги сылдьар түгэннэргэ тиксибит биир дойдулааҕа Г.И. Кривошапкин киэҥ ахтыыны оҥордо. Уонна «Хомпоруун» диэн хоһоонун доргуччу нойосуус ааҕан иһитиннэрдэ.

Кулууп үлэһитэ А.А. Харитонова Таллан Бүрэ тапталлаах доҕоро Марфа Николаевна тас көрүҥэ эрэ кыраһыабай буолбакка, ис дууһата кытта кэрэ этэ диэн ситэрэн-хоторон кэпсээтэ. Марфа Николаевна минньигэстик астаабыт аһын Таллаҥҥа сылдьыбыт саха суруйааччылара бэркэ астынан-амтаһыйан аһаабыт буолуохтаахтар диэн эбэн эттэ. Поэт Таллан Бүрэ олоҕун аргыһа Марфаҕа анаабыт «Мааппа ырыата» диэн хоһоонун өссө 1931 сыллаахха суруйбут эбит. Ол хоһооно билигин биһиэхэ уостан түспэт ырыабыт буолан сылдьар. Бу унаархай мелодиялаах ырыаны учуутал Е.М. Касьянова олус иэйиилээхтик ыллаан дьиэрэттэ. Баяҥҥа доҕуһуоллааччы А.З. Заровняева эҥээриччи тардыбыта ырыаһыты кытта холбоһон олус кэрэтик иһилиннэ.

Салгыы ахтыыны кырдьаҕас учуутал В.В. Ушницкай оҥордо. Кини Талланныын айах атан кэпсэппэтэх, хата, өрдөөҕүтэ эдэрчи эрдэҕинэ, учууталлар түмсүүлэригэр түбэһэн «Таллан Бүрэ ол сылдьар» диэбиттэригэр ыраахтан көрбүтэ эрэ үһү. Баһылай Уһунуускай Таллаҥҥа анаабыт бэйэтин айымньытыттан аҕыйах күппүлүөтү ааҕан иһитиннэрдэ. Уонна сатирик быһытынан, бүргэс хааһахха иҥнэн-батан сылдьыбатыыны, билиҥҥи олохпут сирэйин саралаан суруйбутуттан дьоҥҥо билиһиннэрдэ.

Таллан Бүрэ айымньыларыгар сүгүрүйээччилэр ахтыыларын быыһыгар үрдүкү кылаас оҕолоро Дорофеева, Находкина, Канаева, Тарабукина кини хоһооннорун.

Николай КОКОРЕВ,
Хамаҕатта

Саҥарбат буолуохха сатаммат

«СУОР СУОРУН ХАРАҔЫН ОҤПОТ»

«Саха сирэ» хаһыат бу дьыл тохсунньу 23 күнүнээҕи нүөмэригэр бэчээттэммит Е. Гаврильев суруйуутун аахтым. Эһиги аахпатах буоллаххытына булан билсэргитигэр сүбэлиибин. Тойоттор эрэйдээхтэр илистииллээх, ыарахан үлэҕэ сылдьан, наһаа сылайан түүн ааньа утуйбаттара буолуо, көр онно утуйар уулара көппүтүгэр эбии төлөбүр көрдөөбөтөхтөр ээ. Автобуска олорбот, табаҕы тардыбат манньаларын харчынан ылаахтыыллар эбит. Үлэ кистэлэҥнээҕин иһин , ол аата төһө хамнаһы ылбыттарын норуоттан чып кистииллэрин иһин, маннья харчы ылаллар, онтон «тиийиммэттэрин» иһин материальнай көмөнү мыыммакка ылалларыгар баһыыба. Бу сүүрбэччэ араас суол эбии төлөбүр көрүҥүттэн сүөһү үлэһиттэригэр, механизатордарга, кочегардарга, мас эрбээччилэргэ биэрбит киһи, төһө эрэ үөрээхтииллэр этэ, эбии төлөбүр эгэлгэтин тойоттор эрэ ылыахтаахтарын курдук саныы үөрэммит тыа сирин үлэһиттэрэ. Чэ, баҕар, үлэ кистэлэҥнээҕин иһин эбии төлөбүрү биэрбэтиннэр даҕаны.

Правительство 1997с. ахсынньы 9 күнүнээҕи 554 нүөмэрдээх уураахын тойотторго харчыны сиэтэ түһэн баран таһаарбыт. Ону сыл ааспытын кэннэ бэрэбиэркэлээһин — үтүлүк иһигэр хокуоска көрдөрбүт тэҥэ. Правительство отчуотугар үп-харчы суох, бэйэҕитин-бэйэҕит көрүнүҥ, көмөҕө эрэнимэҥ диэбиттэрин эт кулгаахпынан истибитим. Онно тойон хамнаһа муоста сууйааччы, кочегар хамнаһыттан «16 төгүлтэн кыра» буолбатаҕына табылларын, оччоҕо салайар кыахтаахтарын туһунан эппэтэхтэрэ. Куоласпын биэрбит депутаппын көрбөтөҕүм, истибэтэҕим сылтан орто.

Оттомо да суох этии буоллар, комитет салайааччыта Ю.А. Готовцевка илдьиттиэм этэ: «Государство, правительство араас эгэлгэ пособиеларын, бириэмийэлэрин, чэпчэтиилэрин, көмөнү, уоппускаҕа айан төлөбүрүн, курорт, санаторий путевкаларын, орден, мэтээл ылбатах, туһамматах, өрүү кыра хамнаска сылдьыбыт киһиэхэ (үлэ ыстааһа толору) государствоҕа муҥутуур кыра ороскуоту оҥорбутун иһин диэн, саатар, алтан значок оҥороллоро буоллар,» - диэн. Хойутаабыт хараҕын хастарыгар дылы, правительство 554 №-дээх Уураахха хараҕын хаста олорбокко, үлэ уонна социальнай политиката, норуоту үрүҥ-хара диэн араарбакка, илиинэн үлэлээн айаҕын ииттинэр дьоҥҥо болҕомтону уурдаҕына, сувереннай государствоны тутабыт диэхпит. Кыра-хара норуот куолаһа эрэ наадатын курдук өйдүүр салайааччы билигин да элбэх. Ол эрээри «суор суорун хараҕын оҥпот», «кутургуйа таптаабыт сиригэр тахсар, тойон таптаабытынан олорор» - диэн өбүгэлэрбит эппиттэрин өйдөөн кэлэ турабын.

К. ЕРЕМЕЕВ.
I Хомустаах.

ОҺУОХАЙ КҮРЭҔЭР

Мин Бартыһааҥҥа тиийэммин бэрт дьикти оһуохай күрэҕэр сылдьан кэллим. Кырдьыгынан эттэххэ, биһиги улууспутугар оһуохай ситэ сыаналаммат, биһирэммэт, бүлүүлэргэ, сунтаардарга курдук өрө тутуллубат. Ыһыахтарга, улахан түмсүүлэргэ хам-түм оһуохай иһиллэн ааһар. Нэһилиэктэр кулууптарыгар оһуохай күннэрэ ыытыллыбаттар.

Арай, мин билэрбинэн, улууска оһуохайы сайыннарар, ыччакка пропагандалыыр сыаллаах оһуохай күннэрин бартыһааннар сылын аайы тэрийэн ыыталлар. Быйыл оһуохай күрэҕин (конкурс) улуус 200 сылыгар, норуот ырыаһыта Сергей Зверев-Кыыл Уола 100 сааһыгар уонна поэт, педагог Е.С. Сивцев-Таллан Бүрэ 90 сааһыгар анаан түөлбэлэринэн тэрийэн ыыттылар. 6 түөлбэ бары кэлэн кытынныылар. Балаһыанньаҕа түөлбэттэн биир оҕо, биир 30-гар дылы саастаах ыччат уонна биир кырдьаҕас этээччи, онон 3-түү оһуохайдьыт киллэриллибиттэр. Биирдии этээччигэ10-15 мүнүүтэ бэриллибит. Бу конкурс быйылгы уратыта диэн 3 түһүмэҕинэн ыытыллара буолар. Маҥнайгы түһүмэххэ кыттыбыттар өссө тылларын-өстөрүн чочуйан, үчүгэйдик бэлэмнэнэн тиийэн кулун тутар 15 күнүгэр иккис түһүмэххэ бары кыттыахтара.

Онтон бастыҥнар сүүмэрдэнэн ыам ыйыгар түмүк (финал) күрэхтэһиигэ тахсыахтара. Онон оһуохайдьыт биирдэ кыттан баран тохтоон хаалбакка, өссө салгыы дьарыктанарыгар, сайыннарарыгар кыах бэриллэр. Манна бастаабыттарга бириистэр туттарыллыахтара. Оһуоха спонсордар билиҥҥиттэн кэпсэтиллэ сылдьаллар. Оһуохайы сир аайы манньык былааннаахтык, утумнаахтык тэрийэр буоллахпытына, улууспутугар үчүгэй этээччилэр тахсан иһэллэригэр саарбахтаабаппыт.

Мин кырдьаҕас киһи хараҕынан көрдөхпүнэ үчүгэй дьоҕурдаах, чаҕылхай да талааннар бааллар эбит. Ордук учуутал А.И. Бурнашева, детсад үлэһитэ М.П. Федорова, рабочай В.П. Жирков инникитин элбэҕи эрэннэрэр кэскиллээх этээччилэр буолуохтарын сөп. Үлэ, тыыл, сцена ветераннара Е.П. Илларионова, Н.С. Иванов өссө да «буорахтара» кураанах, куоластара чөллөркөй, тыллара-өстөрө тахсыылаах эбит. Оскуола оҕолоруттан Маша Азарованы, Оля Павлованы, Лена Барамыгинаны бэлиэтиэхпин баҕарабын.

Бу оһуохай күрэҕэр барыта 14 киһи кытынна. Өссө эдэр ыччаттара гастролга барбыт кэмнэрэ буолан кыайан кыттыбакка хааллылар.

Бу оһуохай улахан быраһыынньыга дэгиттэр талааннаах норуот ырыаһыта, тойуксута, алгысчыта, үчүгэй оһуохайдьыт, импровизатор-хомусчут, «Дьүрүл» народнай хомус ансамблын салайааччыта, фольклор пропагандиһа Дмитрий Иванович Кривошапкин быһаччы тэрийиитинэн үрдүк таһымнаахтык ыытылынна.

Итэҕэс өттүнэн кыттааччылар уус-уран тыллара-өстөрө мөлтөҕүн, сахалыы дьүөрэ тыллары (аллитерация) сатаан сааһылаан туттубаттарын, бэйэттэн тута айан этии (импровизация) суоҕун кэриэтин, конкурс темата кыайан арыллыбатаҕын бэлиэтиэххэ сөп. Сорохтор арааастаан булкуйан-тэлкийэн, киһи сатаан да үтүктүбэт оһуохайдарын этэллэр. Манньык этиини оһуохай маастардара, тэрийээччилэрэ сөбүлээбэттэр.

Уопсайынан бартыһааннар бу бэртээхэй үгэстэрин улуус бары нэһилиэктэрин кулууптара өйөөн манньык оһуохай күннэрин тэрийэн ыыталларыгар баҕарабын. Оччоҕуна биһиэхэ да үчүгэй оһуохайдьыттар баар буолан иһиэхтэрэ.

Түмүгэр, жюри чилиэннэрэ Намнааҕы норуот айымньытын дьиэтин фольклорга методиһа В.С. Николаев уонна бу строкалар автордара оһуохай эттибит. Олохтоохтор махталларын биллэрэн уһуннук ытыстарын таһыннылар. Оһуохайдьыкка мантан ордук улахан наҕараада суох.

Е. ФЕОФАНОВ,
жюри председателэ.

Эрэйдээх этигэс

СҮГҮННЭЭБЭТ СҮЛҮҮКҮТТЭР

Үгэс курдук сылын аайы «Сүлүүкүттэр» сүгүннээбэт буоллулар. Урукку дьылга оччо-бачча буортулааҕы оҥорбуттара иһиллибэт этэ. Быйыл кэлэн дьээбэлэрэ улааппыт. Сүлүүкүн саҕана, онон сылтанан ыал бөҕөнү ааннарын мууһунан-маһынан баттата сатаан баран аан борубуойун тимир тоһоҕонон олуйан кэбиһэр идэлэммиттэр. Өскө, телефона суох ыал моһуоҕурууһу. Ол эрэ буолбатах, калитка ааннарын тостурута тэбиэлээн, почтовай дьааһыктарын ыраах элитэн кэбиһитэлээбиттэр. Почтовай отделениебыт дьааһыгын сүгүннээбэккэлэр дьиэҕэ киллэрэргэ күһэллибиттэр. Өссө былырыын хомуру сыспыт этилэр.

Быйылгы «сүлүүкүттэри» киэһэ 9 чаас саҕана түбэһэ көрбүт киһи кэпсииринэн, оскуола оҕолоро Саҥа дэриэбинэҕэ бөдөҥ мууһу төкүнүтэ сылдьан куоппуттар.

Былыргы сүлүүкүттэр алдьаппакка хата үс хонукка туттуллар харчыны биэрэр сурахтаахтара. Оттон билиҥҥилэр алдьатан аралдьыйар эбиттэр. Итинэн сибээстээн, кэлэр өттүгэр сүллүүкүн саҕана оскуолаҕа оҕолору линейкалаан туран сэрэтэр иитиини ыытыахтарын наада эбит.

Сүлүүкүн сүгүннээбэтэх ыала,
Хамаҕатта.

КЫРДЬАР СААСКА

Санаабар саас сылаас чаҕылын
Кичэйэн кистэммит буоламмын,
Ахсынньы, тохсунньу тымныытын
Тулуйан туоруур эбиппин.
Санаабар көмүстээх күһүнү
Сөрүүнүн сөҥөрдөн хааламмын
Уот сайын умайар куйааһын
Тулуйан туоруур эбиппин.
Санаабар күн ийэм эйэҕэс мичээрин
Кичэйэн кистэммит буоламмын
Киҥнээх дьон кырыылаах хараҕар
Кыратык да көстүбэт эбиппин.
Санаабар эдэр саас эрчимин
Кичэйэн кистэммит буоламмын,
Кырдьар саас кыһарҕан кырыыһын
Бу бачча тулуйан кэллэҕим.

Федосья ЗАРОВНЯЕВА,
Хатырык 80 саастаах кырдьаҕаһа

АРБЫҤҤА КЫАММАТ ЫАЛ АҔЫЙАХ

(Бүтүүтэ. Иннин 2 стр. көр)

дэрэ — өр сылларга культура эйгэтигэр үлэлээбит Соловьева Оксана Николаевна. 150 миэстэлээх, кыра нэһилиэккэ сөптөөх сынньалаҥ киинэ дьону бэйэтигэр тардар күүстээх. Киһи кута-сүрэ тохтуур дьиэ лоп-бааччы оҥоһуулаах, сөбүгэр киэргэтиилээх, ол гынан баран кыһыҥҥы өттүгэр тымныыта сүрдээх. Былырыыҥҥыттан зрительнай сааланы спортсаалаҕа кубулутан дьон-сэргэ, ордук ыччат өттө кулуупка тоҕуоруһуута өссө үксээбит. Спортсаала баар буолуоҕуттан былырыыҥҥыттан спортинструктор диэн анаабыттар, эдэр кыыс Потапова Р.И. нэһилиэк спортивнай үлэтин барытын салайан ыытар. Араас күрэхтэһиилэр көхтөөхтүк бараллар, улууска ыытыллар күрэхтэһиилэргэ кыттыылара үрдээбит.

Кулууп—ыччат сөбүлээн мустар сирэ. Былырыын муус устар 1 күнүттэн дуогабарынан Лена Иванова ыччат лидеринэн талыллан үлэлии сылдьар. Дуогабар быһыытынан ыйга 750 солк. хамнастыаныахтаах этэ да, биирдэ эрэ 650 солк. ылбыт, онон ыччат лидерыгар туспа штат көрүллэрэ буоллар диэн этиилээх. Оччоҕо үлэлииригэр да өрө көтөҕүллүүлээх буолуо этэ. Ыччат түмсүүтэ кулуубу кытта ыкса сибээстэһэн үлэлиир, туох баар мероприятиеларын, бырааһынньыктары барытын биир гэ тэрийэллэр.

Лена этэринэн, ыччат ортотугар син балайда үлэ ыытыллыбыт, ол курдук улуустааҕы КВН-ҥа кыттан иккис миэстэҕэ тиксибиттэр. Нэһилиэк ыччатын уопсай мунньаҕа, «Брэйн-ринг» оонньуу буолуталаабыттар. Лена үлэтин былаанын оҥостон тугу-тугу ыытыахтааҕын чопчу билэр. Телестудия тэрийээри гыналлар да ол былааннара олоххо киирэ илик. Ыччат түмсүүтэ наада дуо диэн ыйытыыга нэһилиэк эдэр дьонун ортотугар анкетирование ыыппыттар, усунуос хомуйан, устаап ылынан дьиҥнээх түмсүүнү тэрийэн үлэлиэхтэрин баҕараллар. Харчы киллэрээри Көбөкөҥҥө, Фрунзеҕа гастроллаан кэлбиттэр, концертарын дьон астыммыт, былырыын КВН-ҥа кытталларыгар харчы булунаары бэйэлэрин нэһилиэктэригэр эмиэ концерт туруорбуттар.

Олунньу 8-13 күннэригэр ыччат нэдиэлэтин ыытыахтаахтар, улуус 200 сылынан нэһилиэктэрин историятын чинчийэр, үөрэтэр санаалаахтар. Ыччаттар актыыбынайдар, барытыгар кыттан иһэллэр, талааннаах киһи элбэх диэн Лена этэр. Арбыҥҥа барыта 78 ыччат баар, онтон 11-рэ студент, 15-һэ үлэтэ суох, 9-һа дьиэ хаһаайката, 17-тэ оскуола үөрэнээччитэ. Ордук оскуоланы саҥа бүтэрбит оҕолор үлэтэ суохтар диэн Лена бэйэтин кэтээн көрүүтүн билиһиннэрэр. Ыччат үөрэххэ киириитэ соччо элбэҕэ суох: быйыл биир оҕо НПУ-га киирбит, үгүстэрэ баалларынан хапсыбакка киирбэккэ хаалаллар эбит. Оскуолаҕа компьютер суоҕа оҕолор үөрэххэ киириилэрин атахтыыр.

Ити курдук арбыннар кытыы нэһилиэкпит диэн быстан-ойдон хаалбакка, улуус кыһалҕаларыттан туора турбакка, кыахтара баарынан үлэлээн-хамсаан, нэһилиэктэрэ сайдарын туһугар олороллор. Билиҥҥи ыарахан кэмҥэ киһи үлэлээн эрэ иттинэрин, онуоха дьулуур, доруобуйа, сүрэх наадатын арбыннар хайы-сах билбиттэр.

В. РЫКУНОВА

ТӨРӨӨБҮТ БУОРТАН ТИРЭХ ЫЛАН

Очерк

16 СААҺЫТТАН ТРЕНЕР

(Салгыыта.
Иннин 14 №-гэ көр)

Эппитим курдук, Бүөтүр Степан Гаврильевичтыын тренерскэй үлэтэ 1957 сылтан саҕаламмыта. Бастаан аҕыйах гимнастическай матка эбэн интернаттан матараастары, телогрейкалары, онноҕор аҕатын бараaскатын кытта аҕалан, эрчиллэн барбыттара. Кырдьык оччолорго «мат» диэн тэрил бэрт эрэйинэн көстөрө. Көҥүл тустуу Саха сиригэр саҥа сайдан эрэр кэмэ этэ. Ол иһин турардыын-турбаттыын бары эрчиллэ сатыыллара. Бүөтүр ити ыытар секцияларыгар олус элбэх оҕо кэлэн сылдьара. Ол иһин, кыһалҕаттан, сыыйан-сыыйан 60-ча оҕону хаалларбыта. Маны таһынан, тутуу учаастагыттан, оройуон атын да тэрилтэлэриттэн элбэх киһи кэлэн эрчиллэрэ. Тустуу олус маассабайдык сайдыбыта. Ол иһин хас нэдиэлэ бүтэһигин ахсын нэһилиэктэринэн күрэхтэһии буолара. Онон Бүөтүр эрчийэр оҕолоро, улахан дьонноро түргэнник үүнэн испиттэрэ. Ордук чаҕылхайдык Коля Габышев (Н.П. Габышев) тахсыбыта. Кини армияҕа барыар диэри Бүөтүр Степановичка эрчиллибитэ. Армияҕа тиийээт да, икки ыйынан маастар буолбута. Саха сирин хас да төгүллээх чемпиона, Россия призера, кэлин кырдьаҕастарга аан дойдуга 3-с миэстэни ылбыта. Коля аһара кыахтаах, кыайыыга олус дьулуурдаах, тыйыс, дьиппиэн характердаах, чахчы саха бухатыыра этэ. Бу кэмнэргэ Бүөтүр секциятыгар элбэх оҕоттон ордук чорбойон, биллэн барбыттара: Ф. Соловьев, М. Иванов, М. Посельскай, М. Эверстов, С. Жирков, В.Татаринов, К. Горохов, Ю. Чичигинаров, Ш.Белоусов, Ф. Дьяконов, И. Протопопов, А. Корякин о.д.а.

Ф. Соловьев ыйааһыныгар саамай кыралара этэ, ол гынан баран олус дьулуурдаахтык үлэлиирэ. Кэлин спорт маастара буолбута. Кырдьаҕастарга Россия чемпиона. Билигин университекка - старшай тренер. Онтон Володя Татаринов ориентированиеҕа маастарга кандидат нуорматын толорбута. Билигин биллиилээх мелодист, Нам улууһугар, республика да таһымыгар биллэр киһи. Бу ааттаталаабыт дьонум оройуоҥҥа хаста да бастаабыттара. Бүөтүр 1959 с. оҕолорго Нам оройуонуттан бастакынан республикаҕа 3-с миэстэ буолбута. Тренер быһыытынан ити кэмҥэ 10 оҕону илдьэн күрэхтэһиннэрбитэ. Республика 36 оройуонуттан 7-8 миэстэ буолбуттара. Ити нөҥүө сылыгар Чурапчыга илдьэн оҕолору туһуннарбыта. Онно эмиэ ситиһиилээхтик кыттыбыттара. 1957 сыллаахха сааскы каникулугар Арбыҥҥа кэлэн, улахан дьону уонча хонукка эрчийэн барбыта. Мат диэн хантан кэлиэй. Куулга уонна болотуннаны тигэн, онно оту хаалаан мат оҥостон тусталлара. Арбын нэһилиэгин талааннаах ыччаттарын мунньан, оччотооҕу начальнай оскуола көрүдүөрүгэр эрчийбитэ. Тустууга баҕалаах уолаттар олус улгумнук, ымсыыран-баҕаран туран эрчиллибиттэрэ. Олор истэригэр И. Гоголев, И. Захаров, И. Иванов, В. Иванов, Н. Иванов, Н. Соловьев ордук чорбойоллоро. Бу уолаттар салгыы бэйэлэрэ эрчиллэн, ити сыл Ким Марков тренердээх Карл Маркс аатынан колхоз хамаандатын кэнниттэн 2-с миэстэ буолбуттара. И. Гоголев, И. Захаров, И. Иванов, В., Н., Ивановтар оройуоҥҥа биллэр тустууктар буолбуттара.

Бүөтүр Намҥа эрэ буолбатах, онноҕор Среднеленскэй оройуон буолан олордохпутуна, Найахыга эмиэ тренер быһыытынан эрчиллэр сбору ыытыспыта. Бэл диэтэр, Мэҥэ-Хаҥалас Лоомтукатыгар күтүөт киһи буолан күүлэйдии сылдьан, нэдиэлэ курдук эмиэ тустууктары эрчийэ сылдьыбыта. Ханна да тиийдэҕинэ, кинини тренер, судьуйа быһыытынан үчүгэйдик билэллэрэ. Намҥа тустууга үлэлиир кэмигэр, мэлдьи күрэхтэһиини тэрийсэр, педучилищеҕа тренер быһыытынан оҕолору эрчийэр түбүктэммитэ. Тренердиирин быыһыгар бэйэтэ мэлдьи тустара уонна өрүүтүн үрдүк ситиһиилэнэрэ. Ол туоһутунан оҕолорго уонна улахан дьоҥҥо тустуу үс көрүҥэр (көҥүл тустууга, хапсаҕайга, классикаҕа) оройуоҥҥа 17 төгүл чемпион аалай лиэнтэтин кэппитэ, республикаҕа 2 төгүл миэстэлэспитэ, 2 төгүл «Лучший спортсмен года в районе» ааты ылбыта буолбуттара.

Сорох кэмҥэ Бүөтүрү врачтар тустар быраабыттан быһан кэбиһэллэрэ. Ол эрэн спортка баҕа, кыайыыга дьулуур кинини мэлдьи кынаттыыллара. Ол иһин даҕаны итиччэ элбэх кыайыы үөрүүтүн биллэҕэ. Бүөтүр эрчийиитинэн Павел Сутаков республика призера, Андрей Яковлев оройуон 2 төгүллээх чемпиона буолбуттара. А. Парников, А. Сивцев, А. Алексеев, И. Елисеев, И. Захаров курдук республикаҕа тиийэ биллэр үтүөкэн тустууктар киниэхэ эмиэ эрчиллэн ааспыттара.

Маны таһынан бэйэтин төрөөбүт Арбыныгар үлэлиир кэмнэригэр биллэр-көстөр тустууктары: Кеша (бииргэ төрөөбүт быраата), Вася, Толя Бугаевтары, Гоша, Саша Ивановтары, Савва, Ганя Колесовтары, Гена Самсоновы, Ганя Бугаевы, Афоня, Спартак Слепцовтары, Е. Орловы уо.д.а. эрчийбитэ. Бу көлүөнэ оҕолор лаппа ситиһиилэммиттэрэ. Кинилэртэн Кеша Бугаев, Вася Бугаев (Мачан), С.Колесов спорт маастара буолбуттара. Е. Орлов кэлин классическай тустууга маастарга кандидат буолбута. Кеша Бугаев ССРС Сэбилэниилээх күүстэрин призера уонна чемпиона, Вася Бугаев (Мачан) Москва куорат 3 төгүллээх чемпиона, С. Колесов обществоларга Россияҕа 2-с , Союзка 1-кы миэстэ буолбуттара. Аччыгый Толя Бугаев Өлүөхүмэ куорат хас да төгүллээх чемпиона. Аатырбыт А. Ермолаевы республика спартакиадатыгар 3 мүнүүтэ устата мостикка тута сылдьыбыт күүстээх тустуук этэ. Онтон К. Горохов эмиэ А. Ермолаевы, Ока Павлуцкай В. Карповы, И. Бугаев Алквиад Иванову ыксата сылдьыбыт кытаанах илиилээх, сыыдам быраҕыылаах тустууктар этэ. Гена Самсонов спорт маастара Виктор Михайловы 2 төгүл ыраастык ууран турардаах. Бу Бүөтүр Ыстапаанабыс 1-гы көлүөнэ тустууктара этэ.

Спортка баҕалаах, ону сыал-соруk оҥостубут киһи итинэн уоскуйбатаҕа. 1973-86 сс. диэри Көбөкөн орто оскуолатыгар эмиэ тренердээн барбыта. Манна оҕолордуун, улахан дьоннуун мэлдьи эрчиллэрэ. Оройуоҥҥа оҕолор күрэхтэһиилэригэр Нам 8 кылаастаах оскуолатын кэнниттэн мэлдьи 2-с миэстэ буолаллара. Улахан ыйааһыҥҥа киһи суох буолан онон хоттороллоро. Көбөкөн оччолорго 8 кылаастааҕа. Хас сырыы ахсын 7-9 оҕо чемпион буолара, маны таһынан эмиэ оччо оҕо призер буолара. Бэртээхэй да тустуук оҕолор бааллара. Ол иһигэр: Н. Бурнашов, П. Ядрихинскай спорт маастардара буолбуттара. В. Иванов, И. Сивцев, С. Ядрихинскай, И. Пестерев, Д. Григорьев, И. Слепцов, А. Бурнашев, А. Неустроев, Ю. Гоголев оройуоҥҥа биллэр тустуук буолбуттара. И. Слепцов - спорт маастарыгар кандидат.

Бүөтүр Ыстапаанабыс Көбөкөн оскуолатыгар 13 сыл тренердээбит кэмигэр оройуоннааҕы спортивнай комитет биирдэ да көҕүлээн атын сиргэ күрэхтэһиигэ ыыппатаҕа олус хомолтолоох. Хаарыан талааннаах оҕолор өссө тахсыылаахтык тустуохтарын сөп этэ, онноҕор бастаабыт да оҕолорун сборнай хамаандаҕа хааллларбат түбэлтэлэрэ баар этэ.

Бүөтүр Ыстапаанабыс барыта холбоон 30 сыл тренер, 35 сыл ыһыахтарга кылаабынай судьуйа, 20 сыл тустуук быһыытынан биллэн 17 төгүл оройуоҥҥа чемпион, 2 төгүл республика призера буолбута. Бачча элбэх сыллар усталарыгар эт киһи элэйэр, сыа киһи сындалыйар элбэх үлэтэ-хамнаһа түмүллүннэҕэ. Ветеран тустуук Бүөтүр Ыстапаанабыс хомойор хомолтото диэн - элбэх сыранан тустуу үрдүкү кэрдииһигэр тахсан баран, туста сылдьыбыт оҕолор тустууларын эмискэ быраҕан кэбиһэллэриттэн, бэйэлэрин идэлэригэр ыччаты иитэн тренердии сатаабаттарыгар тохтуур. Элбэх киһиэхэ сүбэ-ама биэрэн, спорт киһиэхэ үчүгэйтэн атыны аҕалбатын туһунан өйдөтөн Н.П. Габышев, В.В. Татаринов, Ф.А. Соловьев, А.И. Слепцов, П.Г. Иванов, А.И. Иванов, С.П. Ядрихинскай, И.И. Пестерев, И.Е. Слепцов физкультура учууталлара буолбуттара. Спортан тирэх ылбыт уолаттар билигин да олох үөһүгэр үлэлии-хамсыы, олох уйгутун оҥорсо сылдьаллар.

Ю. ПОТАПОВ-Саргын.
Арбын.

(Бүтүүтэ бэчээттэниэ)

ИҺИРЭХ ТЫЛЛАР

Улуспо сэбиэтэ, бырабылыанньата уонна профкома бэйэлэрин үлэһиттэрин үлэ ветеранын «Россия потребкооперациятыгар үтүө үлэтин иһин» знагынан наҕараадаламмыт АРГУНОВА АНТОНИНА НИКИФОРОВНАНЫ 50 сааһын туолбут үөрүүлээх күнүнэн итиитик-истиҥник эҕэрдэлииллэр! Баҕараллар киниэхэ ыстаал доруобуйаны, таһаарыылаах үлэни уонна дьоллоох-соргулаах үһүн олоҕу.

МАХТАЛ

Тылбын ылынан миэхэ былырыын сайын оттуурбар көмөлөспүт үтүө-мааны майгылаах атастарбар-доҕотторбор «Эҥсиэли» хаһыат нөҥүө амарах тылынан барҕа баһыыба этиэхпин баҕарабын.

Искра нэһилиэгэр сылгы иитэр база салайааччытыгар Дмитрий Дмитриевич Парниковка, Искраттан төрүттээх Аппааны олохтооҕор Василий Софронович Эверстовка, оппун оҕустарбыт Петр Романович Дьяконовка, кини көмөлөһөөччүтүгэр Тимофей Тимофеевич Винокуровка, күһүн хойут тобох сирбин оҕустарбыт Афанасий Романович Парниковка, соҕотох ийэҕэ Екатерина Наумовна Тимофееваҕа, сайыны быһа көмөлөспүт, оппун кэбиспит Николай Бурнашевка, зоотехник Зоя Дмитриевна Парниковаҕа.

Л. ЕВСЕЕВА.
Искра.

БИЛЛЭРИИЛЭР РЕКЛАМА

Нам улууһун тыа хаһаайыстыбатын табаарын оҥорооччулара (тэрилтэлэр, бааһынай хаһаайыстыбалар) ДГУП «Туймада-нефть» компанияны кытта 1999 сыллаах нефтепродуктаны ылыыга дуогабар оҥорсуунан сибээстээн олунньу ый 10 күнүгэр диэри иккилии дэбиэринэстээх, хаһаайыстыба бэчээттээх кэлэн тыа хаһаайыстыбатын управлениетыгар регистрацияны бараргытыгар. Дэбиэринэс туттарбатах хаһаайыстыбаларга ГСМ бэриллиэ суоҕа.

Улуус дьаһалтата.

Нам улууһа төрүттэммитэ 200 сылыгар
«Далбар Хотуттар -
олохпут киэн туттар киэргэллэрэ, тирэхтэрэ»
диэн нэһилиэктэрдээҕи дьахталлар сэбиэттэрин үлэлэригэр конкурс
БАЛАҺЫАННЬАТА

Конкурс сыл устата ыытыллар

Сыала-соруга:

Улуус бастыҥ дьахталларын ааттарын үйэтитии, дьахталлар кэскиллээҕи араҥаччылыыр, үтүөнү туругурдар аналларын арыйан көрдөрүү.

Сүрүн ирдэбиллэрэ:

- Хас биирдии нэһилиэк бэйэтин биир биллиилээх, интэриэһинэй дьылҕалаах дьахтарын олоҕун, үлэтин туһунан матырыйааллары, ахтыылары хомуйан, альбом-реферат оҥорон түһэриэхтээх.
- Сыл бүтүүтэ, ити матырыйааллара олоҕуран, биир көрдөрөр-иһитиннэрэр мероприятиены бэлэмниэхтээх.

Конкурс манньык номинацияларынан арааарыллар:

1. «Үтүө үлэһит, бастыҥ салайааччы».
2. «Ааспыт дьыллар-хонуктар кэрэ мөссүөннэрэ».
3. «Ытык-мааны Хотун-ийэ».
4. «Айар, оҥорор үрдүк аналлаах».
5. «Биһиги Ньургуһун тапталларбыт, биһиги Туйаарыма Куоларбыт».

Конкурс сыл бүтүүтэ түмүктэнэр.

Улуустааҕы дьахталлар сэбиэттэрэ.

В связи с ликвидацией к/х «Чагда» просим заинтересованных лиц обратиться до 6 апреля.

«Эҥсиэли» хаһыат олунньу 4 күнүнээҕи нүөмэрэ техническэй биричиинэнэн бэчээттэммэтэҕинэн, субуотаҕа тарҕаныаҕа. Тиһэҕэр тиийэ хонтуруолу ыыппатах үлэһиккэ кытаанах ыйыы оҥоһулунна.

ПМК «Намгазстрой» реализует 4-х комфорочные газовые плиты. Цена договорная, ниже рыночного. Телефон для справки 2-21-31. Адрес: с; Нам, ул. Заложная,4.

Улуус үлэҕэ, социальнай көмүскэлгэ управлениета уонна ветераннарын сэбиэтэ Хатырык нэһилиэгин олохтооҕо, сэрии, тыыл ветерана

ОХЛОПКОВ
Иван Михайлович

өлбүтүнэн оҕолоругар, аймах-билэ дьонугар дириҥ кутурҕаннарын тириэрдэллэр.

РЕДАКТОР — В.Г. КАСЬЯНОВ
тел. 21-3-32
ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — **21496**; иллюстрация уонна реклама (секретариат) — **21640**;
бухгалтерия — **21332**;
факс — **21332**; **"НАМ" ТРК** — **21632**;
редакционнай издательскай система — **21141**

Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэҕитин, дьиэҕит аадырыһын чопчу ыйыҥ.
Автор этэрэ мэлдьи хаһыат санаатыныын биир буолбат.

Учредителлэр: Нам улууһун дьаһалтата, "Сахаполиграфиздат" национальнай компания.
СР бэчээт уонна маассабай информация көҥүлүн көмүскүүр региональнай инспекциятыгар регистрацияламмыт нүөмэрэ — **Я 0085.**

"ЭҤСИЭЛИ" - Нам улууһун хаһыата.
678040, Саха Республиката, Нам с., Октябрьскай уул. 1.

Талылынна уонна таҥылынна "Эҥсиэли"
хаһыат редакционнай-издательскай
систематыгар.
Хаһыат Дьокуускайга "Сахаполиграфиздат"
НИПК бэчээттэннэ, Орджоникидзе уул. 38.
Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэчээт. лиис.
Индексэ — 54889. Тираһа — 2509
Бэчээккэ илии баттанна — 12:00 ч, 5.02.99 с.
Сакааһын №-рэ — 15